

9 Přílohy

9.1. Příloha A – Přepisy vybraných rozhovorů se sboristy.

Rozhovor M. N. (25. 5. 2011)

Jaký je podle Tebe rozdíl mezi amatérským a profesionálním sborem?

Myslím, že se to odvíjí od toho, že profesionálním sboru musí být zpěváci, kteří jsou za to placení - za koncerty a tak dále. V tu chvíli je to rozhodně profesionální sbor. A protože jsou za to placení, bude tomu asi pravděpodobně odpovídat i kvalita, jakkoliv můžou být třeba placení málo. Dalším kritériem je, jakou přípravou ti zpěváci prošli. Když to prostě budou zpěváci absolventi konzervatoří, AMU a tak, dá se asi předpokládat, že se budou pokládat za profesionální sbor.

Můžeš se nějak stručně představit?

Moje jméno je Monika, je mi 25, ke sborovému zpívání jsem se dostala coby dítě. V sedmi letech jsem byla v dětském sboru a pak jsem šla před třemi studovat sbormistrovství. Dva roky vedu dětský sbor na základce, což je vyloženě kroužek pro děti ve věku šesti až deseti let a mám jich tam 17. Pak spolupracuju s komorním smíšeným sborem Subito, což je takový amatérský sboreček, který vedeme s kamarádkou.

Jaký je podle Tebe důvod, že dospělí lidé zpívají ve sborech?

U těch dospělých jde v první řadě o to, že pravděpodobně prošli nějakou pěveckou přípravou ve sboru jako děti a v dospělosti jim to chybí. A pak samozřejmě to, že lidé jdou vždycky za šikovnými lidmi, tudíž za šikovnými sbormistry a za osobnostmi. Pak je to samozřejmě zájmová činnost na bázi kamarádství, protože po sborové zkoušce a koncertě se vždycky dá jít na pivo. A proto si myslím, že lidi zpívají, že si tam chtějí odpočinout a zároveň trávit ten čas nějak aktivně.

Jak zpěváky přímo na zkoušce motivuješ?

Hm ... Asi je důležité, když se člověk dostane do pozice sbormistra, umět ukázat, že ví, co dělá a proč, nenechat si do toho moc mluvit. Samozřejmě na nějaký úrovni ano, ale ne do všeho. Ve škole nám občas říkají, že demokracie je moc pěkná věc, ale sbormistr je vlastně tak trochu diktátor. A jinak si myslím, že motivuji pozitivním přístupem, pochvalou, vybíráním repertoáru, na který ten sbor má, ale který je zároveň bude učit něco jiného. A když se tu skladbu lidi naučí, tak by měla přinášet radost. A proto si

myslím, že tam budou chodit dál.

Jaké máte předměty ve škole, ve kterých se to tedy učíte?

Na ped'áku (PedF UK, pozn. autora) v Praze je to studium koncipované jako sbormistrovství - hudební výchova a mně tím pádem ty hudební předměty tak splývají, že neumím moc odlišit, co mám na hudebce a co mám na sbormistrovství. Ale samozřejmě je to tedy technická průprava, jako samotná technika dirigování, pak tam bylo hodně sluchové analýzy, což sbormistr potřebuje - poznávat, kdo co kde zpívá špatně a kdo co kde zpívá dobře, pak tam máme v společném základu nejruznější pedagogiky a tak. Je trošku škoda, že to jsou předměty většinou dost k ničemu - učí je spíše teoretici, kteří v životě neviděli dítě. To bakalářské studium je tedy koncipované tak, že se učíme to řemeslo jako takové - to znamená hodně zpěvu, hodně se hraje, hodně se diriguje. Pak ten následně navazující magisterský je koncipovaný tak, že bychom už se měli učit jak učit. Jsou tam právě předměty zaměřené na didaktiku a tak ...

Máte třeba psychologii?

Jo, psychologii máme a dokonce jsme měli úvod do psychologie, pak jsme měli psychologii dítěte školního věku. Víceméně ta pedagogická průprava – pedagogiky - jsou spojeny, buďto psychologie nebo pedagogika.

Použila jsi někdy v praxi, co se ve škole učíte? Byla ti škola užitečná?

To určitě. Spoustu věcí, co jsem se tam naučila, používám. Toho dirigování tam máme poměrně dost – je to věc, bez které se neobejdu, bez rukou. Je ale pravda, že nic nemůže nahradit praxi jako takovou. Předmět sbormistrovské praktikum je otevřené pro studenty sbormistrovství od 3. do 5. ročníku. Trvá hodinu a půl, a každý týden, dva mají 45 minut a mají ostatní kolegy naučit nějakou skladbu. Je to trochu stresová záležitost – člověk se tam postaví před 14 lidí, kteří tomu všichni rozumějí. Asi nejlepší průprava. Když někdo něco řekne, každý to vnímá jinak. Škola dává dost, ale mohla by dávat víc.

Myslíš, že ti škola dává dost znalostí, jak pracovat s lidmi?

Ne, ne...

...Takže spíš po té technické stránce.

Je to spíš o praxi, ve škole se tohle naučit nedá.

Sbormistrovství na ped'áku bylo původně koncipované pro lidi, kteří učí zpívat děti, ale ve finále tam učí lidi, co mají smíšené sbory, takže se to posunulo někam jinam, a je

pravda, že co mi na té škole chybí, je právě motivace přímo těch malých dětí. Je pravda, že jak jsem si tím sborem sama prošla, tak nějakým způsobem člověk ví, co na těch zkouškách má dělat a říkat. Taky si to vyzkouší, je hozen do vody. Někakým způsobem jsem se našla, pochopila, jak ty děti plus minus přemýšlí. Tohle je věc, která tam chybí, což je na takové škole trochu tristní.

Kdybys měla říci, která věková kategorie se dá motivovat nejsnáze? Která je nejzapálenější pro zpívání?

U dětí, když člověk ví, jak na ně, je to asi nejjednodušší - nějaké hry a soutěže. Ale v podstatě dospělí jsou jenom přerostlé děti, takže to funguje dost podobně, jenom si člověk musí dát pozor - odhadnout, co si dovolit může a co ne, co bude fungovat. Dost záleží na skupině jako celku.

Rozhovor K.V. (21. 6. 2011)

Můžeš se mi prosím nějak stručně představit, jak ses dostala ke sbormistrování, u jakého tělesa působíš?

Jmenuju se Kristýna, je mi 22 let a k vedení kapely jsem se dostala v podstatě náhodou, respektive postupně a nenápadně, kdy jsme si zpívali jen tak pro radost, až z toho vznikla nutnost nějaké pravidelnosti a vedení. A vzhledem k tomu, že nikdo jiný nebyl ochoten se toho zhostit, byla jsem nucena se ujmout vedení kapely a tímhle způsobem jsem se k tomu dostala. Co se týče typu tělesa, jsme specifická kapela tím, že naši náplní, cílem práce, je doprovázení liturgie při mších v rámci římskokatolické farnosti. Tomu se podřizuje všechna naše činnost.

Kdo je podle tebe profesionální hudebník?

Uvažuji, kdo je to profesionál... asi ten, kdo to má jako svoji práci.

Takže za to dostává peníze...

Určitě, ale takových je fakt minimum.

Myslíš, že vzdělání hraje nějakou roli v profesionalitě?

Myslím, že profesionality můžeš nabýt i bez vzdělání, třeba Standa M. zpívá ve Státní opeře, je elektrikář, ale zpívání má jako profesi.

Proč si myslíš, že lidi v kapele zpívají, hrají? Co je motivuje k tomu, že tam chtějí chodit?

V první řadě zpívají proto, že je to baví a ztotožňují se s cílem kapely - což je vlastně chvála, modlitba k Bohu v rámci doprovázení liturgií. Někakým způsobem je to naplňuje.

Jakým způsobem motivuješ zpěváky na zkoušce? Co děláš, abys jejich motivaci podpořila?

Zkoušku se snažím strukturovat tak, aby měla jasný scénář. Aby bylo jasno, odkud kam jdeme. A snažím se, aby všichni, kteří se na tom podílejí, měli před očima cíl, ke kterému chceme dojít - to, proč to děláme. Někaká aktualizace toho cíle během zkoušky, jak jsme daleko od cíle, co nám ještě zbývá, že se přibližujeme. Ale jak mám s nimi pracovat, když mi pokaždé přijde někdo jiný?

A jak je motivuješ mimo zkoušku? Třeba přípravou?

V podstatě podobně, plánování, vysvětlování nepříjemných činností, jak směřují k cíli.

Máš nějaké hudební vzdělání?

Mám hudební gymnázium a základní uměleckou školu.

V čem se to lišilo od normálního gymnázia? Co tam bylo za předměty?

Hudební gymnázium se lišilo tím, že rozsah hudební výchovy byl větší než na klasickém gymnáziu. Skládalo se to z hudební teorie, z teorie sbormistrovství a z praktické výuky a bylo to zakončeno maturitní zkouškou z hudební výchovy.

A přímo na škole ses dostala ke sbormistrovství?

Spíš na té teoretické úrovni.

Rozhovor F.Š. (8.2. 2012)

Mohl byste představit sebe a svoje hudební začátky?

Vyrůstal jsem v Bechyni a tam byli dva muzikanti, kteří vyučovali hudbu, pak tam byl varhaník. Ve čtrnácti jsem se v jednom takovém varhanickém kurzu naučil hrát na varhany. Oba učili hrát na všechny nástroje, všechny ukázali žákovi - jak se drží housle nebo harmonium a podle toho to vypadalo. Když jsem maturoval na gymnáziu v Týně nad Vltavou, tak tam začal pořádat koncerty Ilja Hurník v klášteře. Vznikl výborný sbor, amatérský, asi 40 členný. Pražští madrigalisti, to už byli profici, ti zpívali krásně, to mě chytlo. Potom jsem se stěhoval do Prahy, protože mě po gymnáziu nedoporučili na žádnou vysokou školu - byli jsme reakcionářská rodina, dva strejdové faráři, takže jsem

se uchýlil do Prahy na zdravotnickou školu -vystudoval jsem zdravotního laboranta. Těšil jsem se, že jak přijdu do Prahy a budu se konečně zajímat o hudbu. V mládí jsem vzdoroval, na housle jsem hrát nechtěl, a pak když mě v devatenácti letech stěhovali do Prahy, tak mi docházelo, že nic neumím a chytlo mě to. Když jsem přišel do Prahy, tak jsem zpíval ve Svatojakubském sboru – našel jsem inzerát, že přijmou zpěváky do svatojakubského sboru, tak jsem se tam nahnul. To byl tenkrát nejlepší chrámový sbor pod Josefem Herzlem, který byl dirigent, končil tenkrát AMU. Byl to mladej dirigent, velice schopnej – byl to slavněj sbor.

On mě nějak přezkoušel, moc jsem to neuměl, a začal jsem tedy zpívat tam. Oni na mě vždycky: „nezpíváš v oktávách se sopránem,“ a tak jsem to asi po měsíci zabalil. Pak jsem si ale řekl, že je to škoda, a tak jsem se tam zase přihrnul začátkem adventu, a oni místo Brixioho a takových začali zpívat Palestrinu. Palestrina, jak má ty vokální nápěvy po sobě, tak mně už došlo, jak je vlastně ten můj hlas. Jak ty hlasy nastupují po sobě, tak jsem se chytil a zpíval.

Pak mě uhnal zase Bohuslav Korejs - jeho bratr vzkázal, že mě zná a že by se mě ujal – tak jsem se dostal do sboru Pražských literátů, což bylo takové komorní sdružení - právě na toho Palestrinu a tuhle muziku. Potom jsem tam chodil, to mě chytlo. Tak jsem chodil do obou sborů, ale pak jsem to nestíhal, protože jsem začal studovat vysokou - strana chvilku nebděla, tak jsem se dostal na vysokou školu. Musel jsem některé věci odložit. Mezitím jsem se také začal zajímat o hudbu, učení na varhany. Patlal jsem to, jak se dalo, a snažil jsem se něco naučit. Ale pak jsem to přerušil tou vysokou školou, dost jsem to šidil, musel jsem ji studovat dálkově, jelikož jsem se už musel živit. Tak jsem chodil jen do těch Pražských literátů, a pak se stalo, že před rokem 68 byl Bohuslav Korejs zmlácen, léčil se a nebyl schopen to dělat. Mezitím byl rok 1968 - to byl rok, kdy se mi narodil syn a v 69., když jsem viděl, že se ti literáti jen tak nevzpamatují, jsem založil při kostele u Alžbětinek takový sboreček - moje manželka a ještě pár lidí, postupně se to rozrůstalo. Tenkrát jsem vyvěsil na kostele ceduli, že se přijímají lidé do sboru, spousta mladých lidí přišla. Dneska jsem rád, že tam mám osm lidí a dva hráče na housle, občas trumpetistu nebo klarinetistu, a tak se to dává dohromady, jak se to dá.

Já jsem mezitím studoval tu biochemii, dostal jsem tu umístěnku ze zdravotnické školy. V životě mě nebavily dvě věci - anatomie a hra na housle. Muziku jsem si oblíbil, jsem v ní celoživotní amatér. Pořád mám potíže, že jsem to pořádně nevystudoval. Dostal jsem čestnou umístěnku na první patologický ústav, a protože jsem tam nechtěl skončit,

tak jsem v rámci zaměstnání studoval biochemii, dostal jsem se na přírodovědeckou fakultu. A to mě pronásleduje po celý život. Před šedesátými narozeninami jsem to dotáhl na docenta první lékařské fakulty, a přitom jsem nikdy až do 91. roku nesměl ke studentům.

Jsem katolicky orientovaný, chci sloužit kostelu. Říkám o sobě, že jsem celoživotní amatér a liturgický varhaník. Liturgický varhaník aspoň pro mě znamená, že nemám potřebu dříť skladbu do detailu, abych s tím perfektně vystoupil na nějakém koncertě, ale snažím se to dělat dobře. Ohromně jsem získal u toho sv. Jakuba, protože tam se dělaly ty obrovská díla jako Dvořákova Stabat Mater, a dělalo se to perfektně. Nebo o Vánocích byl sv. Jakub plný lidí, že by tam jablko nepropadlo, protože tenkrát nic nebylo - jen u Křížovníků a toho Jakuba, jinak ta muzika byla v bídě. Pražští literáti měli takového rodinného ducha, scházeli se u jednoho katolického básníka v bytě, nikde je ale nechtěli, aby si nepoškodili reputaci u komunistů. Pak jsem měl vlastní sbor při kostele u Alžbětinek a po 70. roku byl strach, že tam ti mladí před kostelem moc křičí, tak jsem změnil místo k Panně Marii před Týnem, na Hradčanech, Panny Marie Sněžné. Takže jsme takhle vystřídali různé kostely a v tom sboru se vystřídalo spousta lidí. Já jsem tomu říkal „svatka“ - svatební kancelář. Ty lidi si vždycky přišli zaspívat, zpívali, zpívali, zpívali, chodili na zkoušky, seznámili se tam kluk s holkou, samí takový ti - náctiletí, dvacetiletí, co přišli do Prahy studovat na vejšku. Seznámili se, byla svatba, tak jsme jim zaspívali na svatbě a oni řekli, že já už nebudu chodit. Většina z nich přestala chodit, jen někteří vydrželi.

A vrátili se třeba nějací?

Jo, vrátili se, teď třeba. Jednou za rok se takhle sejdeme, kdo může, zaspíváme si.

Co je pro vás nejtěžší na vedení sboru?

Nejtěžší je mít manželku ve sboru. Ona mi hrozně pomáhá, celý život mi pomáhala a krásně zpívá, ale nechápala ten stres, který z toho má ten sbormistr. Najednou jedna hlasová skupina chybí – když máte cvičit čtyřhlasou skladbu – jeden hlas tam chybí nebo je tam ten nejméně schopný - oni od sebe opisují, takže tohle bylo těžké. Vždycky po zkoušce jsem dostal vynadáno, že ty lidi vůbec nechápu. Důležité je to zázemí – to jsem se naučil od těch Pražských literátů - vytváření rodinného zázemí, aby ti lidé k sobě měli vztah.

U té Panny Marie jsme byli se sborem a dělali jsme dost slušné skladby. Ale nechtěli mě tam nechat hrát na varhany, výjimečně jsem se k varhanám dostal. Tak jsem tam

skončil, předal jsem to Pavlu Svobodovi. Nikoho jsem nevyhodil za ta léta.

Já jsem se víc dal na ty varhany a ke sboru jsem přizval M. A - ona má výborný sluch, vždycky pozná, že je to níž nebo tak. Vždycky jsem dostával od manželky vynadáno, že to pouštím ven nedodělané, a teď se to srovná.

A když si představíte nějakou tu zkoušku, tak co myslíte, že od vás ti lidé očekávají?

Já teď zkoušel poslední dva roky, jen že jsem za M. zaskočil. Čekají, aby se to dobře nacvičilo.

Takže na ně můžete být i přísný, nevádí jim to? Očekávají, že jim budete velet?

Já nejsem vůbec přísný. Když to nejde, tak jim řeknu. Oni jsou to mladý lidi, kterým jsem vždycky říkal, je to blbě, musíme to nacvičit znova. A také jsem nikdy neměl zkušenosti s hlasovou výchovou.

U Panny Marie Sněžné jsme od pátera vždycky na Vánoce, Velikonoce dostali pětistovku, tak jsme si zaplatili profesorku – učila na pedagogické fakultě hlasovou výchovu, a tak vždycky období února, března -ty jarní chřipky - jsme překonali tím, že jsme k ní chodili. Takže i když byli indisponovaní, tak ona z nich nějaký zvuk dostala, a učila je správnému zpívání. Nacvičit, ukázat nástupy, s tím jsem neměl problém, ale s tou hlasovou výchovou jsem problémy měl.

Proč si myslíte, že se lidé věnují hudbě? Proč raději nejdou hrát fotbal nebo vyšívát, proč je ta hudba láká?

Páter v Uhříněvsi říkal: „Hudba má tu zvláštní věc, že je mezi všemi uměními nehmotná.“ Vždycky jsme si říkali, kde se to v synovi řezníka (narážka na Antonína Dvořáka *pozn. autora*) vzalo, že ho hudba tak oslovila. Co bych k tomu měl říct. Podle toho vám vydrží nebo nevydrží. Měli jsme tam dobré lidi, kteří zpívali se mnou, ale jak mohli, tak utekli ke kytarovkám. Na klasiku je obtížné je udržet. Musí to mít určitou gradaci, člověk musí pořád hledat nové věci. Musíte se starat o to, aby se moc skladeb „nezabalilo“, což znamená, že člověk něco riskne, a ono je to pak moc těžký. I tak se musí dost skladeb dotáhnout, kdyby se každá druhá zabalila, tak by to lidi otrávil.

Na co jste v práci se sborem nejvíc hrdý?

Já hrdý nejsem vůbec. Já trpím spíš mindrákem, že to neumím. Celý život. Teď jsem se naučil na stará kolena varhanní improvizaci, třeba fugu. Byly některé skladby, které byly vděčné. Některé skladby jsou jenom těžké, některé jsou také vděčné. Je dobré,

když je to nejen těžké, ale i hezké.

Připadá mi, že je velmi těžké odhadnout, na co ti lidé mají a na co už ne. Protože když to bude moc lehké, tak je to pak bavit nebude...

Teď je to nejhorší. Dřív nic nebylo, dřív když byli lidé katolicky orientovaní a hledali partnera, tak v komunistickým svazu mládeže, to těžko. Tak to hledali v solidním prostředí. Nebo - dřív kostel zpíval. Já a Korejs jsme vždycky měli nejlepší lidový zpěv. Člověk nemusel mít toho sboru tolik, nemusel zpívat každou neděli, takže jsme se sešli třeba na nějaké příležitosti. Kdežto tady u toho kostela jsem zastával, že by se to mělo dělat pořádně.

V životě jsem udělal jednu takovou zkušenost, že jsem měl přátele ze starých lidí, kteří byli moudří. Třeba Josef Herzl. Já jsem ho doprovázel ze zkoušky a ptal se na otázky hudební a nehudební. Stejně tak Korejse jsem doprovázel a navštěvoval jsem Oto Alberta Tichého - prostě tyhle vážené pány. Jednak zkušenost a jednak se člověk musí v tomhle orientovat.

...vysvětloval jste, jak se liší ta tělesa.

Jsou různé úrovně, a člověk když chtěl mít dobrou úroveň, tak se musel snažit, dělat tu hudbu dobře, aspoň trochu. Dneska ta koncertní tělesa – ty to mají jednoduché. Řeknou - no na Vánoce, tak to zpíváme na Štědrej den Rybovku, a pak jedeme na hory, pak nebudeme, jo a přijedeme, já nevím až kdy. Na Velikonoce, no to jedeme taky na hory nebo do ciziny, tak to zpívat taky nebudeme... Kdežto u toho kostela, v této situaci jak jsem, už vím, že tam musíme každou neděli něco vystříhnout. A jelikož lidový zpěv vážne, a páni faráři nejsou tak důslední jako dříve – pater Reinsberg připravoval liturgii, šel před lid a řekl: „Tak se naučíme tuhle písničku.“ Kdežto dneska je to obtěžování lidí, nechtějí být rušeni nějakým nácvikem něčeho a podle toho to pak vypadá. A když člověk začal nacvičovat, tak se proti tomu bouřili někteří lidé. Ale člověk musí mít zpěváky na kůru, aby tam něco znělo - a lidé pak zpívají. Musíte mít připravené číslo a zahrát to dobře, mít připravené číslo, aby bylo jasné, co se zpívá. A musí být ještě někdo, kdo ten zpěv bude držet. V Uhříněvsi jsem s tím neměl problém, protože tam je všude daleko, tam bydlím a tam jsem hrál, nebyl tam vůbec žádný problém s lidovým zpěvem - oni pořád chodili do kostela ti samí lidé. Tady jsme v centru města, čili sem chodí, nechodí - přijdou jiní a tak dále. Už se to lepší, už je to docela dobré, ale ještě tomu dost chybí. Veliký kostel a třicet, čtyřicet lidí.

9.2. Příloha B - Dotazník

Motivace ke sborovému zpěvu

V rámci své bakalářské práce provádím dotazníkové šetření mezi hudebníky, především zpěváky pěveckých sborů. Cílem šetření je poznat jejich motivaci ke zpěvu. Ráda bych Vás požádala o vyplnění následujícího dotazníku. Vyberte, prosím, na škále rozhodně ne - spíše ne - spíše ano - rozhodně ano, nakolik se k Vám daný výrok hodí. Děkuji.

Zpívám, protože to ostatním lidem přináší radost. *Povinné

	1	2	3	4	
rozhodně ne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	rozhodně ano

Zpívám proto, že jsem v tom dobrý / á. *Povinné

	1	2	3	4	
rozhodně ne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	rozhodně ano

Zpěv je pro mě službou komunitě, veřejnosti, společnosti. *Povinné

	1	2	3	4	
rozhodně ne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	rozhodně ano

Rád/a pracuju na zlepšování svých pěveckých dovedností. *Povinné

	1	2	3	4	
rozhodně ne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	rozhodně ano

Myslím, že se to ode mě očekává. *Povinné

	1	2	3	4	
rozhodně ne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	rozhodně ano

Čím častěji zpívám, tím více radosti a více lidem přinesu. *Povinné

	1	2	3	4	
rozhodně ne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	rozhodně ano

Vyberte prosím *Povinné

- žena
- muž

Váš věk *Povinné

- 18-24
- 25-30
- 31-49
- 50+

Nejvyšší dosažené vzdělání *Povinné

- ZŠ
- SŠ bez maturity
- SŠ s maturitou
- VŠ
- konzervatoř
- postgraduální
- jiné